

ΜΑΡΙΑ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Το Βυζάντιο σε έξι χρώματα

ά
σ
π
ρ
ο

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΒΕΡΟΥΤΣΟΥ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

«Φτερονγίζουν κάθε βράδυ τα χερουβείμ και κρεμάνε στο στερέωμα τ' άστρα και το φεγγάρι.

Τα σεραφεείμ ανοιγοκλείνουν τα παράθυρα τ' ουρανού και πέφτουν στον κόσμο αεράκια και ανεμοστρόβιλοι, ψιχάλες και μπόρες. Αλλά οι άγγελοι οι πρωτοστάτες, οι πιο αστραφτεροί απ' όλους, αυτοί τραβάνε και σπρώχνουν τον ήλιο, ν' ανατέλλει στην αρχή και να δύει στο τέλος της κάθε μέρας».

Κοσμάς Ινδικοπλεύστης
(Σ' όλη του τη ζωή έμπορος και ταξιδεντής,
στο τέλος ερημίτης)

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΟΛΟΣ. Σ' ΕΝΑ ΚΟΥΤΙ.
Αλεξάνδρεια – μέσα του αιώνα (ακριβώς)

ολλοί άνθρωποι ταξιδεύουν τον κόσμο... για να πολεμήσουν. Για να πουλήσουν και ν' αγοράσουν. Για να προσκυνήσουν κάποιον τόπο ιερό. Πολλοί άνθρωποι ταξιδεύουν χωρίς να το θέλουν, διωγμένοι ας πούμε ή και κυνηγημένοι, για να σώσουνε τη ζωή τους. (Υπάρχουν και κάποιοι που ταξιδεύουν για να σώσουνε άλλους). Πολλοί ταξιδεύουν και χωρίς να το καταλάβουν, όσο παράξενο κι αν ακούγεται. Κάποιοι λίγοι, όμως, τον ταξιδεύουν τον κόσμο για να τον σπουδάσουν. Σαν να 'ναι ο κόσμος βιβλίο να το διαβάσουν: άσπρο χαρτί, και πάνω του τα βουνά κι οι πόλεις, οι έρημοι και οι θάλασσες, τα λιμάνια και τα ποτάμια, με τα ονόματά τους γραμμένα – παράξενα μαύρα σημαδάκια πάνω στις κατάσπρες σελίδες του. Κι είναι ακόμα πιο λίγοι αυτοί που τον ταξιδεύουν για να τον δούνε και να κάτσουν ύστερα να τον λογαριάσουν, να τον σχεδιάσουν και

να τον ζωγραφίσουν, όπως τον είδαν με τα μάτια τους – για να τον μάθουν και οι άλλοι, οι αταξίδευτοι. Τέτοιους ταξιδευτές το Βυζάντιο δεν είχε πολλούς. Απ' τ' άλλα είδη είχε και με το παραπάνω. Αλλά ταξιδευτές που να στρώνονται μετά το ταξίδι και να γράφουν με το νι και με το σίγμα τι συνάντησαν, τι είδαν, τι έφαγαν, τι άκουσαν... λίγους, ελάχιστους, έναν μόνο: τον Κοσμά.

Τα χρόνια του Ιουστινιανού, η αυτοκρατορία των Ρωμαίων ήταν απέραντη. Είχε όλον τον κόσμο δικό της. Όλον τον κόσμο που άξιζε, δηλαδή. Εξουσίαζε δυτικά ως τους τόπους των Βησιγόθων και των Φράγκων και των Οστρογόθων και των Αλαμανών, ανατολικά ως την Αρμενία και τη Συρία και την Αραβία, νότια είχε την Αίγυπτο και την Κυρηναϊκή και την Καρχηδόνα – κι έτσι έκλεινε τον κύκλο, και ο αυτοκράτορας, καθισμένος στον χρυσό θρόνο της Κωνσταντινούπολης, κρατούσε ολόκληρη τη Μεσόγειο στη χούφτα του. Η Μεσόγειος τότε ήταν ο κόσμος όλος. Η Μεσόγειος με τις ακτές της, δηλαδή. Γιατί, βέβαια, η θάλασσα είναι η καρδιά. Αλλά χωρίς ακτές, χωρίς νησιά, χωρίς λιμάνια γύρω γύρω, η καρδιά χτυπάει και κανείς δεν την ακούει. Ε, η Μεσόγειος είχε κι έχει ακρογιάλια, νησιά, λιμάνια αμέτρητα. Οι χτύποι της καρδιάς της, λοιπόν, ακουγόντουσαν τον καιρό εκείνο απ' άκρη σ' άκρη του κόσμου. Κι ο κόσμος όλος ήταν του Ιουστινιανού. Του αυτοκράτορα. Αλλά μη φανταστεί κανείς έναν κόσμο φρόνιμο και υπάκουο – κάθε άλλο. Μάχες σκληρές και πολέμους ατελείωτους έκανε ο αυτοκράτορας για να κρατήσει τον κόσμο – κι όλο κάποια ακρίτσα του ξέφευγε, όλο κάποιο κομμάτι χοροπη-

δούσε και του 'πεφτε απ' το χέρι. Αλλά είχε δυο στρατηγούς πεισματάρηδες κι έξυπνους κι ακούραστους, τον Βελισάριο και τον Ναρσή. Είχε κι αρχιστράτηγο που δεν το 'βαζε κάτω με τίποτα, τη Θεοδώρα. Κι έτσι η καρδιά της Μεσογείου, η καρδιά του κόσμου όλου, χτυπούσε στρωτά και όμορφα μέσα στη χούφτα του αυτοκράτορα.

Είναι οι χτύποι της δυνατοί και τους ακούει καθαρά ο μικρός Κοσμάς – όπως τους ακούνε όλοι όσοι γεννιούνται σε λιμάνια μεγάλα. Κι η Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου δεν είναι μόνο μεγάλο, αλλά και πολύ ξεχωριστό λιμάνι: δεν ξεπροβοδίζει μόνο καράβια, δεν καλωσορίζει μόνο πλεύμενα, στις προκυμαίες και στους δρόμους της δεν τριγυρίζουν μόνο ναυτικοί. Στην Αλεξάνδρεια πάνε κι έρχονται караβάνια φορτωμένα με μπαχάρια και πιπέρια, πολύτιμα πετράδια και μαργαριτάρια, ξύλα εξωτικά και λιβάνι, κρασιά, λάδια και δούλους. Από την Αλεξάνδρεια ξεκινούν και στην Αλεξάνδρεια τελειώνουν

το ταξίδι τους στρατιώτες, έμποροι και καλόγεροι. Εκεί γίνονται κατορθώματα, φτιάχνονται περιουσίες και το κυριότερο: γράφονται βιβλία.

Σ' αυτό το λιμάνι μεγαλώνει ο Κοσμάς, στα δρομάκια του τρέχει, απ' τους μώλους του κοιτάζει τον μεγάλο κόσμο και τον λαχταράει. Δεν τον λένε ακόμη Κοσμά, αλλά το όνομα αυτό κιόλας του αρέσει: επειδή τον κόσμο ο Κοσμάς τον αγαπάει. Είναι ο φίλος του. Τον κόσμο ο Κοσμάς τον αγαπάει, τον ονειρεύεται, τον πιστεύει. Θέλει να τον κάνει παρέα. Θέλει να πάει εκεί όπου φυτρώνει το πιπέρι, να πατήσει το πόδι του στο μέρος όπου ζούνε ελαφογούρουνα και –πού ξέρεις;– μονόκεροι, να δει με τα μάτια του τη Θάλασσα την Κόκκινη, να φτάσει στην Άδουλη και στην Ταπροβάνη, που όλοι τις έχουν για παραμύθια, να βρει ακόμα (αν τον αξιώσει ο Θεός) και τις πηγές του Νείλου... Αυτά όλα τα θέλει ο Κοσμάς. Τα θέλει πολύ. Κι έτσι, μόλις μαθαίνει πέντε γράμματα και δέκα αριθμούς, μόλις έρχεται η

ώρα να διαλέξει τι θα σπουδάσει και τι δουλειά θα κάνει, το παίρνει απόφαση με το χέρι στην καρδιά: ούτε γιατρός θέλει να γίνει, ούτε στρατιώτης, ούτε δικηγόρος, ούτε αρχιτέκτονας. Ο Κοσμάς θέλει να γυρίσει τον κόσμο. Να τον μελετήσει και να τον σπουδάσει. Να τον μάθει καλά. Να γίνει ταξιδευτής. Να το φτάσει το ταξίδι ως το τέλος: εκεί, δηλαδή, που ο χάρτης είναι άσπρος, μόνο άσπρος, χωρίς μαύρα σημαδάκια, χωρίς ονόματα, χωρίς τίποτα. Εκεί που τον κόσμο δεν μπορείς ούτε να τον κατοικήσεις, ούτε να τον περπατήσεις, ούτε να τον αρμενίσεις. Εκεί που ο κόσμος δεν ταξιδεύεται πια.

Διαλέγει λοιπόν τη δουλειά των εμπόρων – γιατί όποιος θέλει να γυρίσει τον κόσμο, να τον μάθει από την καλή κι από την ανάποδη, αυτή τη δουλειά πρέπει να κάνει. Και παίρνει πρώτο τον δρόμο των караβανιών, που φτάνουν από το Σουδάν και την Ερυθραία και το Τζιμπουτί και τη Σομαλία, διασχίζοντας τη μεγάλη Αιθιοπία, φορτωμένα μυρωδιές και χρώματα: λιβάνι και μύρο, μπαχάρια, κιννάβαρι

—το κατακόκκινο που το ἔλεγον αίμα του δράκου—, ακόμα και μαύρο ευωδιαστό σχινορέτσινο. Κι από τα πρώτα κιόλας βήματα του ταξιδιού του ο Κοσμάς αποδεικνύεται μαθητής πολύ καλός. Μαθητής απ’ αυτούς που μόνο οι καλύτεροι δάσκαλοι ονειρεύονται. Προσεκτικός, τίποτα δεν του ξεφεύγει, τίποτα δεν αφήνει να πέσει κάτω και να χαθεί: τι τρώνε οι άνθρωποι και πώς γελάνε, τι χρώμα έχει το δέρμα τους και τι τραγούδια λένε, όλα τα προσέχει. Επιμελής, βάζει στη σειρά ό,τι βλέπει, ό,τι ακούει, ό,τι μαθαίνει. Δεν τα σημειώνει απλά με βιασύνη — τα γράφει, τα καθαρογράφει, τ’ αντιγράφει. Τα μετράει, τα υπολογίζει, τα προσθέτει και τ’ αφαιρεί, τα λογαριάζει. Και σαν να μην έφτανε αυτό, τα σχεδιάζει και τα ζωγραφίζει, με γραμμές και χρώματα.

Το Βυζάντιο είναι ένας κόσμος γεμάτος φασαρία, κίνηση, θαύματα, μυστήρια, τραγούδια, γιορτές, πλούτη, μάχες, ιστορίες. Ένας κόσμος γεμάτος χρώματα. Κόκκινος, όπως η πορφύρα των αυτοκρατόρων του. Χρυσός, όπως τα φόντα των ψηφιδωτών στις εκκλησίες του. Μαύρος, όπως τα ράσα των καλογέρων του. Άσπρος σαν τις χώρες τις άγνωστες έξω από τα σύνορά του. Γαλάζιος σαν τη θάλασσά του και σαν τα φουστάνια των αρχοντισσών του. Πράσινος σαν τα σπαρτά στους απέραντους ανοιξιάτικους κάμπους του. Αλλά όχι μόνο. Το Βυζάντιο ΔΕΝ έχει μόνο έξι χρώματα.

Το ΑΣΠΡΟ έχει τις ιστορίες τις σίγουρες. Αυτές που ξέρουν την αλήθεια. Αυτές που είναι αθώες, αλλά όχι τόσο όσο φαίνονται. Το άσπρο σταματάει τους πολέμους, ας είναι και για μια στιγμή μόνο – χωρίς να νοιάζεται που σίγουρα θα ξαναρχίσουν. Το άσπρο έχει τα μαργαριτάρια, τα καλά σύννεφα, τα καλά όνειρα. Έχει τους κόσμους τούς έξω από τους χάρτες και τους χάρτες τούς έξω από τους κόσμους. Το άσπρο καταλαβαίνει και αγαπάει. Το άσπρο είναι τόσο όμορφο, που γίνεται σοφό – και τόσο σοφό, που γίνεται όμορφο. Το άσπρο είναι το αγαπημένο μου, επειδή πιστεύει τις ιστορίες που δεν έχουν ακόμη γραφτεί. Και τους ανοίγει χώρο για να γραφτούνε.

ISBN: 978-618-03-0280-6

9 786180 302806

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 80280